

[1]

Apunts

Els entendre?

INTRODUCCIÓ

La Marta, el Xavi i l'Elena són els tres estudiants que van assistir a la taula rodona que es presentava en el bloc anterior; en aquesta taula van prendre apunts per tal de participar en un debat posterior.

A continuació es presenten els tipus d'anotacions que van prendre per tal de conèixer diferents formes de procedir en funció de diferents condicions contextuais.

La Marta no va prendre apunts, perquè estava més interessada en el debat; però en canvi sí que va anotar la informació que un dels professors va presentar en Power Point, perquè ella considera que generalment la informació que apareix projectada, o que el professor anota a la pissarra, resumeix l'explicació. Es pot considerar que els apunts que va prendre **van ser incomplets i literals**.

En Xavi, en canvi, va utilitzar la tècnica dels fulls pauta que li havien ensenyat a l'institut i que a ell li va molt bé per entendre i fer-se seva la informació. Aquesta tècnica consisteix a dividir el full en tres parts: una de central, en la qual va anar escrivint la informació seleccionada de l'exposició; una part al marge esquerre, en què va anotar opinions i comentaris personals que ell creia que li anirien bé per al debat que es realitzaria a continuació; i una part al marge inferior, en què va anotar dubtes i qüestions que volia formular al final. Els apunts d'en Xavi es poden considerar **selectius i personalitzats**.

L'Elena, com s'ha comentat en el bloc anterior, va reproduir literalment tot el que va exposar el professor, perquè la seva preocupació era tenir tota la informació que pogués ser matèria d'examen, i per tant no va personalitzar ni va seleccionar la informació seguint cap criteri, només utilitzà algunes abreviatures per tal de poder anotar més ràpid. Els seus apunts van ser **literals i exhaustius**.

Els apunts d'aquests tres estudiants permeten observar diferències respecte al **procediment** utilitzat (còpia literal de l'exposició i fulls pauta) i també respecte al **contingut** anotat, incomplet per part de la Marta, o sense cap tipus de valoració, ni comentaris fets per altres persones a l'exposició, en el cas de l'Elena.

Aquestes diferències entre els apunts dels tres estudiants responen a les diverses condicions a l'hora de prendre decisions i poden repercutir de manera diferent en el resultat de l'aprenentatge.

Aquestes condicions personals guien un tipus d'actuació per prendre apunts, però és necessari que l'estudiant universitari també pugui valorar aquesta situació d'anotació des d'una perspectiva diferent de la seva, és a dir, que disposi d'elements per poder

analitzar l'adequació de diferents alternatives per prendre apunts en un mateix context d'aprenentatge (per exemple, conèixer com prenen apunts els seus companys en un mateix context i les decisions que prenen per anotar).

Recurs bibliogràfic

Per ampliar informació sobre diferents procediments per prendre apunts podeu consultar l'obra de M. L. Pérez Cabaní *La mejora de la toma de apuntes en clase a través del proceso de enseñanza* [a De la Fuente Arias (coord.), *Formación de formadores para la mejora de las estrategias de aprendizaje y estudio en los alumnos*. Almería: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Almería, 1999].

Prendre apunts de manera eficaç i funcional requereix que l'estudiant conegui i sàpiga utilitzar un conjunt de procediments útils per anotar la informació que ha d'estudiar i aprendre, és a dir, que conegui diferents procediments d'anotació que responguin a demandes diferents, i que disposi del coneixement sobre quan i per què és oportú utilitzar un o altre procediment per prendre apunts, tenint en compte per exemple els seus coneixements previs, el ritme de l'exposició, i la claredat i estructura del contingut.

AL PEU DE LA LLETRA

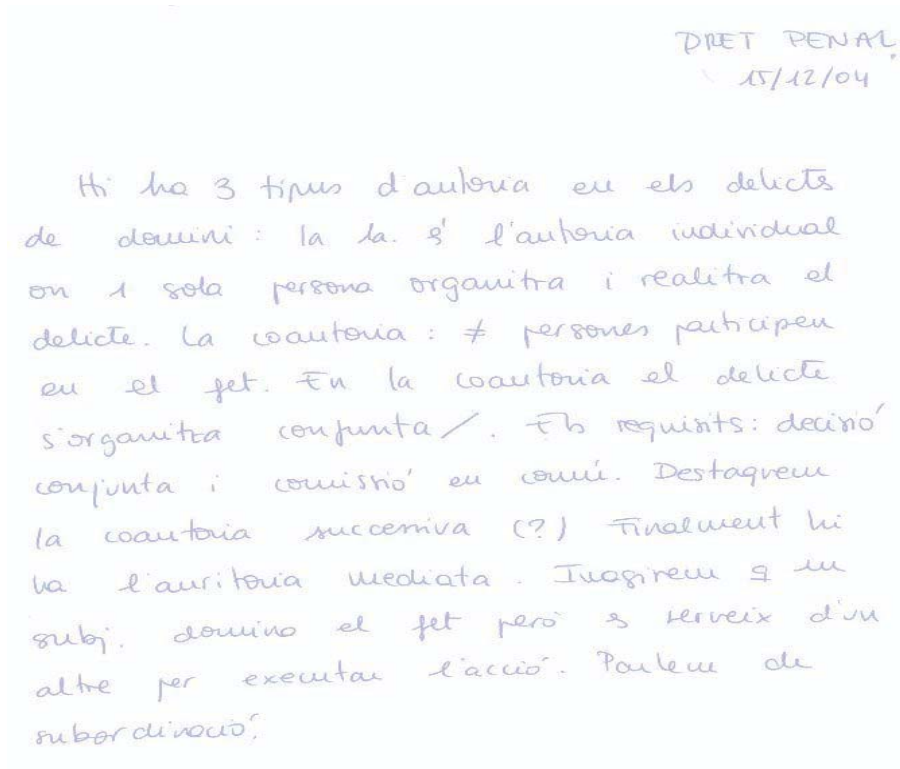
El procediment de presa d'apunts més habitual entre els estudiants universitaris és el que pretén recollir la màxima informació possible de manera molt similar al missatge original. Aquestes decisions sobre què s'anota als apunts i com es fa sovint porten implícita una determinada manera d'estudiar i, en definitiva, d'aprendre.

Un supòsit d'aquesta presa d'apunts podria ser la que es descriu tot seguit, personificat en el Vicenç, un estudiant de segon curs de Dret, en l'assignatura de Dret Penal.

Des que ha començat Dret Penal que no entén gaire la matèria i cada vegada li interessa menys. Tot i que a classe el professor explica a poc a poc, perd el fil del seu discurs i no el comprèn. Sap que l'examen consistirà a desenvolupar un dels temes explicats a classe. Per poder aprovar intenta anotar i reproduir el que diu el professor a classe, apuntant fil per randa les seves paraules encara que no hagi entès res de res. Pensa que si és capaç de memoritzar tot el contingut dels seus apunts, el dia de l'examen ja se'n sortirà... Si hi posa les mateixes idees i paraules que utilitza el professor no li poden comptar malament, oi?

Exemple

Aquest és un exemple d'uns apunts d'en Vicenç de la classe de Dret Penal.

És fàcil arribar a la conclusió que en Vicenç pren uns **apunts literals**: intenta anotar i reproduir el que diu el professor a classe, és a dir, anota el discurs del seu professor al peu de la lletra. Però com són aquests apunts? I per què els pren d'aquesta manera?

Observant els apunts d'en Vicenç es pot veure que presenten algunes característiques definitòries de la presa d'apunts literal:

- [1] El text resultant és molt similar a l'original i **segueix el mateix ordre i estructura**.
- [2] El redactat s'escriu en una sola columna, **tot seguit**.
- [3] Es fan servir certs sistemes de **reducció de la informació** per augmentar la velocitat de l'anotació, com ara l'eliminació de paraules sense significat i l'ús d'abreviatures.

Reflexionant sobre aquest cas es poden suposar algunes de les condicions que el porten a fer aquest tipus d'apunts:

- [1] L'**objectiu** d'en Vicenç és aprovar l'examen i no pas aprendre sobre dret penal.
- [2] L'**avaluació** que fa el professor consisteix a desenvolupar un tema, i per això en Vicenç potser pensa que no li caldrà relacionar conceptes o aportar noves idees o

reflexions.

[3] No té prou coneixements previs (no està familiaritzat amb el tema ni entén l'assignatura) per poder, a més d'escoltar i anotar, interpretar, seleccionar la informació i expressar-la amb les seves paraules.

[4] El professor explica a poc a poc, cosa que li permet anotar les seves paraules sense necessitat d'utilitzar cap sistema de reducció de la informació.

[5] També és possible que en Vicenç sigui molt hàbil i veloç a l'hora d'anotar.

[6] Com que aquest tipus d'apunts és el més conegut i utilitzat a les universitats, potser en Vicenç desconeix altres maneres d'anotar la informació.

Tot i ser els més utilitzats, per norma general els **apunts literals no són els més recomanables**, perquè **no asseguruen la comprensió** del missatge de l'emissor. Sovint l'alumne està massa centrat a escoltar i apuntar tota la informació de manera fidedigna, i aquesta concentració li dificulta la possibilitat de comprendre allò que va escrivint. Això també fa que sovint siguin uns apunts que es prestin a memoritzar-los mecànicament si no se'n fa una reelaboració posterior. Malgrat això, hi ha situacions en què són adients aquests apunts, sobretot quan es vol apuntar informació molt nova o un tipus d'informació que difícilment es pot anotar amb altres paraules com pot ser una definició, unes dates...

Prendre apunts és un procediment d'aprenentatge més complex que no pas la simple còpia de la informació que aporta l'emissor. Excepte en casos concrets, no ens podem convertir en copistes o mecanògrafs; hem d'escoltar-interpretar-apuntar.

NOMÉS ALLÒ NECESSARI

Com es va mostrant al llarg d'aquest bloc, existeixen diferents maneres o procediments de prendre apunts. Utilitzar-ne un o un altre hauria d'estar en funció de diferents factors, com ara les variables personals, els continguts que es volen anotar, les característiques de la situació (si s'està en una conferència, si es llegeix un article...) o de l'objectiu de la presa d'apunts, entre d'altres. Tot i això, potser el primer factor que ajudarà a decidir quin procediment caldrà utilitzar serà el coneixement de diferents alternatives.

Es pot recórrer de nou a una situació fictícia, però possible. En una de les classes de l'assignatura de lliure elecció *Aprendre a Estudiar. Estudiar per Aprendre* han ensenyat als estudiants diferents procediments per prendre apunts. Els alumnes han estat practicant aquests procediments amb els continguts de l'assignatura.

A l'Eduard li ha cridat l'atenció el procediment que es basa en l'ús de **pautes d'anotació**. Pensa que el fet d'utilitzar fulls prèviament preparats per distribuir-hi la informació que s'anota li pot anar bé per organitzar millor les dades, ja que sovint és força desorganitzat. Com que a primer de Medi Ambient els demanen que llegeixin molts articles, pensa que aquest procediment li pot ser molt útil per poder diferenciar les informacions de l'article de les seves opinions i idees o de les preguntes que li suggereix aquella lectura.

Exemple

Exemple de presa d'apunts amb pautes d' anotació.

PAUTES D'ANOTACIÓ 15 de desembre '04

Buscar 1 exemple!	Distribuir la informació en diferents parts del full per diferenciar-la i organitzar-la.
Potser en taules rodones i seminaris.	Sonut es distribueixen en 3 parts: contingut / preguntes o dubtes / comentaris o opinions.
	Quan no volem apuntar les claus conceptuals. Útils quan després s'ho de debatre un tema.

* Ell podem anar bé?
* Quan ho puc fer zerrir?

A l'Elena, en canvi, li ha semblat molt interessant la presa d'**apunts estructurals**. Ha pensat que li seria un recurs útil en les classes d'instrumentació bioquímica. Sovint el professor diu molta palla i s'embolica mentre explica. Li sembla que si és capaç d'establir categories relacionades amb cada explicació, que més o menys totes intenten seguir la mateixa estructura, apuntarà només allò que li interessa i li servirà com un primer filtre i selecció de la informació.

Exemple

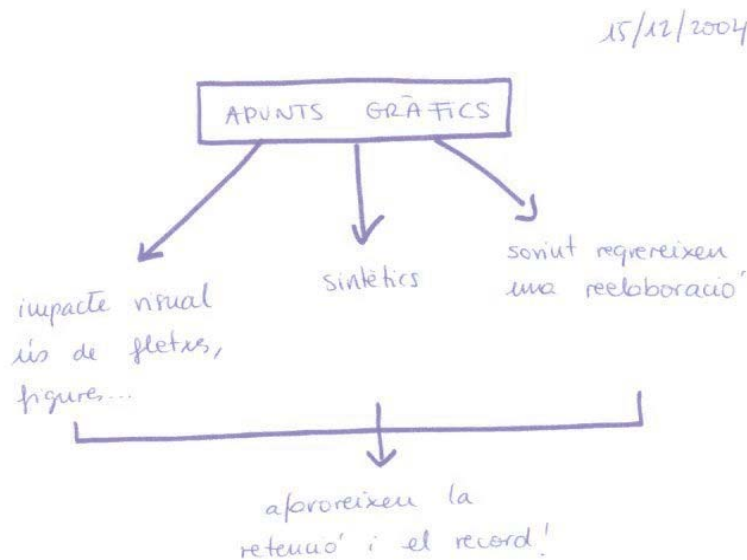
Exemple d'apunts estructurals.

APUNTS ESTRUCTURALS		15/12/04
QUÈ SÓN? Apuntar noves la informació i es relaciona amb determinats aspectes.	COM SÓN? Regreixeu establir qüestions o categories prèviament per poder repartir la informació.	
QUAN I PQ UTILITZAR-LOS? → Cal conèixer el tema per poder fer les categories. Aquestes categories seran més específiques quan + coneixement tinguem del tema.		

La Joana pensa que li seran molt útils els **apunts gràfics**. Sap que té molta memòria visual i per tant creu que poder veure representat de forma molt sintètica un tema en un sol paper li facilitarà la retenció i el record. Sobretot amb l'assignatura d'Avaluació Psicològica, on estan fent molta matèria i a cada tema hi surten nous conceptes amb múltiples relacions. Tot i això, pensa que és difícil poder fer aquest tipus d'apunts directament a la classe, ja que es tracta d'informació molt resumida i sintetitzada i la professora va molt de pressa. Pensa que per fer això hi estarà estona, i potser, en aquesta classe, és millor fer aquest tipus d'apunts posteriorment.

Exemple

Exemple d'apunts gràfics.

Tots aquests procediments requereixen que es tingui un **paper actiu** en aquest procés i es personalitzin els apunts, és a dir, que se seleccioni la informació, que es parafrasegi i s'anoti amb les pròpies paraules, que es reelabori i s'organitzi. Són, per tant, un exercici de comprensió que pot ajudar a relacionar coneixements, distingir les idees principals de les que no ho són, captar l'estructura del contingut i facilitar-ne l'estudi.

Per norma general prendre apunts requereix escoltar, interpretar i anotar la informació. Això vol dir que no s'ha d'anotar com si es tractés d'un dictat sinó que s'han de fer les pròpies anotacions, s'han de personalitzar.

ENTRE POC I MASSA

Cada persona té un vocabulari propi; fins i tot una sintaxi pròpia. Sovint, de manera inconscient, quan un individu parla busca les paraules que pronuncia amb més facilitat a l'hora d'expressar-se. Així, al mateix lloc on una persona farà servir el mot *redactar*, una altra persona pot fer servir la paraula *escriure*, sense que aquest fet vulgui dir necessàriament que les dues persones donen significats diferents a les dues paraules.

Cada persona acaba construint-se un univers verbal propi. De vegades, en una mateixa persona fins i tot pot ser diferent l'univers lingüístic parlat de l'escrit (és fàcil imaginar, llavors, què succeeix quan es tracta de persones diferents!).

Quan es prenen apunts a classe, en una conferència o durant o després d'una sessió de tutoria, es prenen apunts literals? S'escriu allò que se sent amb l'oïda? O s'escriu allò que s'entén? Perquè... què vol dir *entendre*?... L'emissor d'un missatge dóna un contingut a la seva emissió. El receptor, si res no falla, en percep el mateix contingut. Però potser li és més còmode i entenedor expressar-lo d'una altra forma. La seva forma.

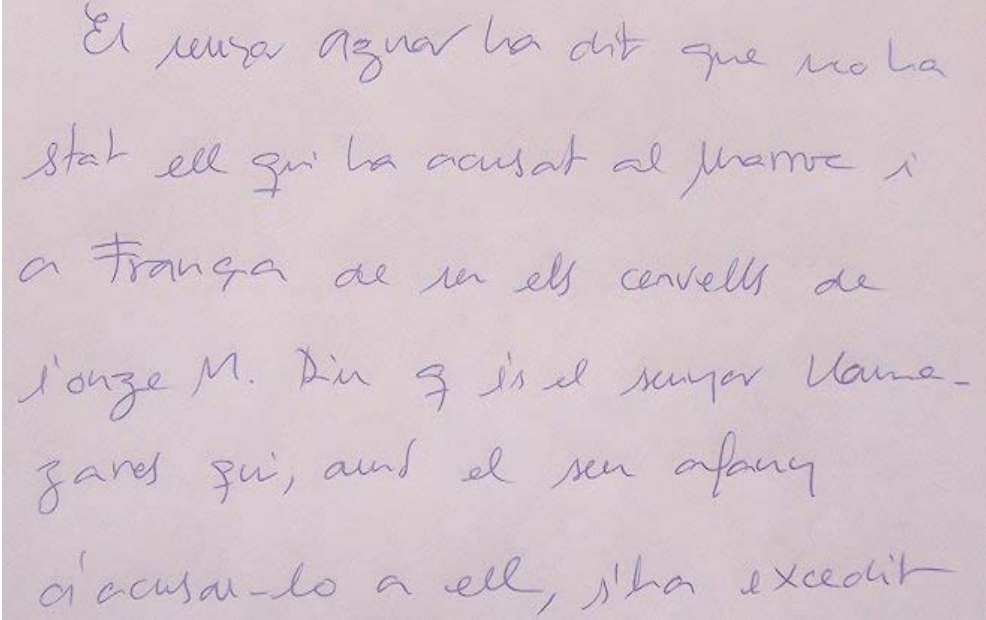
Què és millor, doncs? Escriure tot allò que diu l'orador, o és més aconsellable potser anar escoltant i, quan ens n'hem fet una idea concreta a través de l'audició, i s'ha interioritzat, sintetitzar-la amb el propi codi?

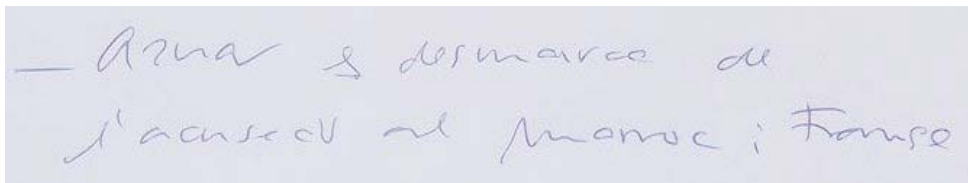
És bo prendre consciència de quin és el propi estil en prendre apunts, amb relació a la qüestió de la seva literalitat, exhaustivitat..., característiques que tenen molt a veure amb la seva comprensió i funcionalitat.

Exemple

A continuació hi ha dos exemples de presa d'apunts sobre un mateix tema: el primer, amb ànim de literalitat, d'exhaustivitat; el segon, sintètic, selectiu, fins i tot més interpretatiu.

Exhaustiu

A més, tot el que es diu durant un acte comunicatiu —sigui una classe, una xerrada, un seminari...— val la pena que sigui anotat? De ben segur que interessa seleccionar la informació que s'ofereix. **Seleccionar-la en funció d'uns objectius**, d'uns interessos. Serà molt més fàcil seleccionar la informació si es filtra a través de la seva comprensió que si s'anota exhaustivament.

Es pot parlar, doncs, de dues menes d'apunts, des del punt de vista de la selectivitat: uns **apunts exhaustius**, universalistes; i uns **apunts selectius**, finalistes, adreçats a uns interessos concrets.

Ampliació de continguts

No obstant això, en el món acadèmic, cal tenir en compte tant els interessos propis amb relació a l'aprenentatge com els interessos, també propis, amb relació a l'avaluació i la qualificació.

En aquest sentit, cal reconèixer que determinat estil d'ensenyament, propi de tot un col·lectiu de professors, es basa en la reproducció molt literal d'allò que es diu a l'aula. A l'hora de prendre els apunts, a més de les orientacions que s'han estat comentant, caldrà, doncs, tenir en compte l'estil d'ensenyament dels professors i els respectius sistemes d'avaluació.

Estem parlant, doncs, d'apunts útils per aprendre i també útils per aprovar.

Pot ser que el fet d'escriure molt, i literalment, allò que s'escolta estigui relacionat amb una falta d'interiorització del missatge. Aquest és un risc que cal evitar. És important entendre el missatge abans de prendre'n nota. Primer, entendre'l, i després, decidir sobre la conveniència de registrar-lo.

NOTES DIRECTAMENT A L'ORDINADOR

El temps és un dels recursos més importants de les persones. És per això que cal administrar-lo tan bé com es pugui. Sempre que algú s'encari amb una activitat, jugarà a favor seu el fet de pensar-hi en termes de rendibilització del temps que aquesta activitat necessàriament ocuparà.

És des d'aquest punt de vista que, en una època marcada pel tractament electrònic de la informació, és convenient tenir molt presents aquestes eines: utilitzar els ordinadors per fer la feina millor, però per fer-la també amb estalvi de temps.

Encara no s'ha arribat, en el nostre país, al moment en què la majoria dels estudiants vagin a classe amb l'ordinador portàtil. Tot arribarà. Però mentre això no passa, és ben possible pensar a prendre apunts, en segons quins contextos, directament a l'ordinador. És per exemple el cas d'anotacions sobre una publicació, un article, un llibre, una web que es consulta, que es llegeix des de casa o des d'una aula informàtica.

Cal pensar en el rendiment que es pot treure d'unes notes entrades directament a l'ordinador en el mateix moment de la lectura. Es poden fer **anotacions textuais**, que a l'hora de preparar un treball ja estaran a punt per inserir-les, s'hi poden posar **notes al marge** que indiquin en quin lloc i quan es poden fer servir aquestes informacions...; és tan fàcil fer una còpia d'aquestes notes i retallar, enganxar, esborrar, modificar!...

Ampliació de continguts

Hi ha, però, en el camp de les aplicacions informàtiques, unes observacions que cal fer, uns fets ben palpables que resulten paradoxals. Es podrien trobar fins i tot casos en els quals en passar a utilitzar ordinadors s'ha acabat incrementant el personal. És la situació que es dona en determinats àmbits de l'administració. De segur que aquesta lectura és esbiaixada i que hi ha arguments suficients per justificar aquest increment de personal.

No obstant això, és una situació en la qual cal pensar. I és que un ordinador permet fer tantes coses, per exemple amb un text! És clar que, si es volguessin utilitzar totes les potencialitats que té, potser s'acabaria necessitant més temps per fer la feina que si es fes manualment. És un error en el qual no s'ha de caure. En qualsevol cas, sempre es pot optar per un treball més bàsic o per un de més aprofundit, tecnològicament parlant.

Quan l'ús de l'ordinador portàtil s'hagi generalitzat i sigui habitual utilitzar-lo a l'aula, en una conferència, una reunió, un seminari..., el mateix que s'ha dit amb relació a les notes de lectura serà aplicable als apunts que es prenguin en aquests diferents contextos. La seva reordenació (i utilització...) permetrà una rendibilització molt més alta, si no del material registrat —que segurament també—, sí del temps que ocupi el seu tractament.

Les tecnologies de la informació han de jugar a favor de les persones, de la seva qualitat de vida i del seu temps. Cal tenir-les presents a l'hora de tractar la gran quantitat d'informació que es maneja en els processos d'aprenentatge.

JA ME'LS DEIXARAN, O JA ELS COMPRARÉ

En segons quines circumstàncies i entre segons quines persones s'estila el **traspàs d'apunts** d'uns a altres. Aquesta és una mesura que cal valorar: probablement aplicada amb determinades finalitats compleix una funció i enriqueix l'aprenentatge, i aplicada en excés o de forma perversa pot comprometre seriosament els resultats.

La casuística pot ser variada:

Si una persona ha pres els seus apunts i, en treballar-los —reordenant la informació, complementant-la; estudiant-la, en definitiva—, troba dubtes de l'estil de "Com anava aquesta informació?" o "Això, d'on venia o com enllaça amb...?", el fet de consultar les notes preses per una altra persona pot consolidar els propis apunts i ajudar a la seva comprensió i, per tant, a l'aprenentatge. Probablement, en aquests casos, però, ni tan sols caldrà consultar els apunts del company o la companya; potser la consulta es quedarà al nivell verbal: "Escolta, perdona..., en els meus apunts trobo a faltar una cosa; que ho tens recollit tu?".

Una situació ben diferent és la que s'insinua en el títol: "Ja me'ls deixaran, o ja els compraré". És una actitud força estesa en l'entorn acadèmic. A més, actualment és una tendència reforçada per les noves tecnologies, ja que la Xarxa assorteix d'apunts de tots els estudis i assignatures imaginables.

Una de les primeres impressions que es pot tenir en utilitzar d'aquesta manera apunts aliens, fragmentaris per concepte, sobre una sessió a la qual no s'ha assistit, és que són apunts que aporten una **informació insuficient**, amb **un elevat grau d'interpretabilitat**, i que **poden conduir a aprenentatges erronis**. El nivell de manca és sensiblement inferior, en canvi, en el cas d'apunts que no s'han pres en una sessió a la qual s'ha assistit, la qual cosa, si s'està compromès en l'aprenentatge, no té gaire sentit, llevat de casos totalment excepcionals.

Aquestes possibles situacions porten a la conclusió que amb relació als apunts cal tenir en compte diferents moments: la **presa**, l'**elaboració** i l'**explotació**. Si hom se centra tan sols en una de les fases, opera de forma fragmentada i el rendiment que obté és també parcial.

Cal tenir en compte que en el moment en què es prenen els apunts ja es fa un primer aprenentatge, probablement el més bàsic de tots, en el qual recolzaran els posteriors. I és que prendre apunts suposa seguir un discurs i sintetitzar-lo, en major o menor grau tal com s'ha vist en apartats anteriors, i passar-lo del llenguatge verbal a l'escrit, la qual cosa comporta un altre grau d'interiorització.

Una situació ben diferent és la que es genera en el marc de l'**ensenyament no presencial**. Quan es planteja un procés d'ensenyament-aprenentatge prescindint de l'assistència a classe, les persones responsables de la docència han de preveure aquesta circumstància i han de compensar d'alguna manera la manca que suposa la falta de contacte presencial entre professor i estudiants. Aleshores tot allò que es faria a l'aula se supleix amb altres activitats, sovint individuals però de vegades també en grup. És el cas d'Argumenta, en el qual seria difícil trobar un sentit a uns apunts presos per alguna altra persona.

Recórrer a apunts presos per altres persones com a base única del propi aprenentatge és prescindir de les fases de recollida i gestió de la informació que els apunts contenen, que són fases d'un substancial nivell d'elaboració i construcció de coneixements, font d'aprenentatge.

22

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 1 d'Argumenta ha estat elaborada per Teresa Guasch Pascual, Josep Juandó Bosch, Maria Lluïsa Pérez Cabaní i Ester Sangerman Rossell. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 1. Com prendre uns apunts útils. Disponible a: <<http://www.uab.cat/servei-llengues>>.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

